

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ



دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم قرآن و حدیث

عنوان:

حصر در قرآن و چگونگی بازتاب آن در

ترجمه های فارسی قرآن کریم

استاد راهنما

دکتر مرتضی ایروانی نجفی

استاد مشاور

دکتر محمد علی رضایی کرمانی

نگارش

طاهره محمود آبادی

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

روح پاک حضرت ام کلثوم (س)

دختر مظلوم ترین انسان جهان

که در طول عمر و بعد از حیات مظلوم مانده اند.

تقدیر و تشکر

خدای مهربان را شاکرم که کتابی بس عظیم برای هدایت بندگانش بر بهترین خلقتش فرو فرستاد.

خداوند متعال را شاکرم که به من توفیق برداشتن گامی هر چند کوتاه در راه فهم کتاب الهی را عنایت کرد.

پس از آن ثناگوی نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت پاک ایشان و به طور خاص امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) هستم که در این راه یاور و یاری رسان من بودند.

و نیز بر خود لازم می دانم از زحمات جناب دکتر ایروانی نجفی که در مقام استاد راهنما در انجام این پایان نامه همواره یاری رسان من بودند و مرا مورد لطف و عنایت خویش قرار داده اند تشکر و قدر دانی نمایم.

و هم چنین وظیفه خود می دانم از جناب دکتر رضائی کرمانی که به عنوان استاد مشاور از راهنمایی های ایشان در طول این پژوهش بهره مند بودم سپاس و قدر دانی نمایم.



باسمه تعالی

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی دانشجویان

دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان رساله/پایان نامه: حصر در قرآن و چگونگی باز تاب آن در ترجمه های فارسی قرآن کریم

نام نویسنده: طاهره محمود آبادی

نام استاد(ان) راهنما: دکتر مرتضی ایروانی نجفی

نام استاد(ان) مشاور: دکتر محمد علی رضایی کرمانی

رشته تحصیلی: علوم قرآن و حدیث

گروه: علوم قرآن و حدیث

دانشکده: الهیات و معارف اسلامی

تاریخ دفاع: ۹۰/۶/۱۷

تاریخ تصویب:

تعداد صفحات: ۱۵۴ صفحه

دکتری □

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد ■

چکیده رساله/پایان نامه:

«قصر» یا «حصر» یکی از مباحث مهم دانش معانی است و عبارت است از تخصیص دادن چیزی به چیز دیگر به شیوه ای مخصوص. این تخصیص به روش های خاص و مختلفی صورت می گیرد. در زبان عربی به کار بردن نفی و استثناء، عطف به «بل» و «لا»، استفاده از لفظ «إنما» و «تقدیم ما حقه التأخیر» مهم ترین روش های بیان قصر هستند که از آن میان، «نفی» و «استثناء» قوی ترین و اصلی ترین روش بیان قصر می باشند.

قرآن کریم شریف ترین متن و سند دینی ما محسوب می شود و برای فهم عمیق و ترجمه دقیق فارسی آن باید به تمام شیوه های بلاغی و ویژگی های زبانی توجه کرد.

یکی از روش های بیان مقصود در قرآن کریم، استفاده از همین قصر یا حصر است. در این پایان نامه به تعاریف لغوی و اصطلاحی قصر، انواع قصر، مواضع کاربرد قصر، کاربرد قصر در قرآن کریم و اثر قصر بر تفاسیر و برخی ترجمه های فارسی قرآن کریم پرداخته شده است.

امضای استاد راهنما:

تاریخ:

کلید واژه:

حصر و اختصاص

طرق حصر

ترجمه قرآن

تفسیر قرآن

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
۱- طرح مسأله و تبیین موضوع.....	۱۱
۲- پیشینه پژوهش.....	۱۱
۳- پرسش ها.....	۱۲
۴- فرضیه ها.....	۱۲
۵- ضرورت پژوهش.....	۱۳
۶- روش پژوهش.....	۱۳
۷- ساختار پژوهش.....	۱۴
۱-۲- کلیات.....	۱۷
قصر در لغت.....	۲۰
قصر در قرآن.....	۲۰
قصر در اصطلاح.....	۲۱
ارکان قصر.....	۲۱
الف) قصر حقیقی.....	۲۲
ب) قصر غیر حقیقی یا اضافی.....	۲۳
۱-۳- روشهای قصر در ادب عربی.....	۲۹
نفی و استثناء.....	۲۹
إنما.....	۳۰
تقدیم ما حقه التأخیر.....	۳۲
روش تشخیص مقصور و مقصور علیه.....	۳۳
۱-۴- مواضع قصر.....	۳۵
۱-۵- قصر و اهداف بلاغی آن.....	۳۸
۱-۶- قصر و انواع آن در ادب فارسی.....	۴۰
۱-۷- بررسی ادوات قصر در تفاسیر و کتابهای بلاغی.....	۴۲
ب) بررسی ادوات قصر در کتابهای بلاغی.....	۴۶
۱-۲- تعریف ترجمه.....	۵۰
۱-۱-۱- ترجمه در لغت.....	۵۰
۱-۲-۱- ترجمه در اصطلاح.....	۵۲
۲-۲- پیشینه ترجمه های قرآن.....	۵۴

- ۵۵..... ۳-۲- روششناسی نقد ترجمه های قرآن
- ۵۶..... ۴-۲- روشهای کلی و متداول ترجمه قرآن
- ۵۶..... ۱-۴-۲- ترجمه تحت اللفظی
- ۵۷..... اشکالات روش ترجمه تحت اللفظی
- ۵۸..... ۲-۴-۲- ترجمه آزاد
- ۵۹..... ۳-۴-۲- ترجمه معنایی (هسته به هسته)
- ۶۱..... ۵-۲- معرفی اجمالی ترجمه های منتخب
- ۶۱..... ۱-۵-۲- ترجمه آیتی
- ۶۲..... ۲-۵-۲- ترجمه پاینده
- ۶۳..... ۳-۵-۲- ترجمه خواجهوی
- ۶۳..... ۴-۵-۲- ترجمه فولادوند
- ۶۴..... ۵-۵-۲- ترجمه مکارم شیرازی
- ۶۶..... ۶-۵-۲- ترجمه معزی
- ۶۸..... بررسی انما در قرآن کریم
- ۶۸..... و چگونگی ترجمه آن در ترجمه های فارسی قرآن کریم
- ۶۹..... انما
- ۷۰..... ۱-۳- ترجمه های منتخب
- ۷۰..... تفاسیر
- ۷۱..... بررسی ترجمه ها
- ۷۱..... ۲-۳- ترجمه های منتخب
- ۷۲..... تفاسیر
- ۷۲..... بررسی ترجمه ها
- ۷۳..... ۳-۳- ترجمه های منتخب
- ۷۳..... تفاسیر
- ۷۳..... بررسی ترجمه ها
- ۷۴..... ۴-۳- ترجمه های منتخب
- ۷۴..... تفاسیر
- ۷۵..... بررسی ترجمه ها
- ۷۶..... ۵-۳- ترجمه های منتخب
- ۷۶..... تفاسیر
- ۷۷..... بررسی ترجمه ها
- ۷۷..... ۶-۳- ترجمه های منتخب

۷۷.....	تفاسیر
۷۸.....	بررسی ترجمه ها
۷۹.....	۷-۳- ترجمه های منتخب
۷۹.....	تفاسیر
۸۰.....	بررسی ترجمه ها
۸۰.....	۸-۳- ترجمه های منتخب
۸۱.....	تفاسیر
۸۲.....	بررسی ترجمه ها
۸۲.....	۹-۳- ترجمه های منتخب
۸۲.....	تفاسیر
۸۳.....	بررسی ترجمه ها
۸۴.....	۱۰-۳- ترجمه های منتخب
۸۴.....	تفاسیر
۸۵.....	بررسی ترجمه ها
۸۵.....	۱۱-۳- ترجمه های منتخب
۸۵.....	تفاسیر
۸۶.....	بررسی ترجمه ها
۸۷.....	۱۲-۳- ترجمه های منتخب
۸۷.....	تفاسیر
۸۸.....	بررسی ترجمه ها
۸۸.....	۱۳-۳- ترجمه های منتخب
۸۸.....	تفاسیر
۸۹.....	بررسی ترجمه ها
۸۹.....	۱۴-۳- ترجمه های منتخب
۸۹.....	تفاسیر
۹۰.....	بررسی ترجمه ها
۹۰.....	۱۵-۳- ترجمه های منتخب
۹۱.....	تفاسیر
۹۱.....	بررسی ترجمه ها
۹۱.....	۱۶-۳- ترجمه های منتخب

۹۲.....	تفاسیر
۹۲.....	بررسی ترجمه ها
۹۳.....	۱۷-۳- ترجمه های منتخب
۹۳.....	تفاسیر
۹۴.....	بررسی ترجمه ها
۹۴.....	۱۸-۳- ترجمه های منتخب
۹۴.....	تفاسیر
۹۵.....	بررسی ترجمه ها
۹۶.....	بررسی نفی و استثناء در قرآن کریم
۹۶.....	و چگونگی ترجمه آن در ترجمه های فارسی قرآن کریم
۹۷.....	نفی و استثناء
۹۸.....	۱-۴- ترجمه های منتخب
۹۸.....	تفاسیر
۹۹.....	بررسی ترجمه ها
۹۹.....	۲-۴- ترجمه های منتخب
۹۹.....	تفاسیر
۱۰۰.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۱.....	۳-۴- ترجمه های منتخب
۱۰۱.....	تفاسیر
۱۰۲.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۲.....	۴-۴- ترجمه های منتخب
۱۰۲.....	تفاسیر
۱۰۳.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۴.....	۵-۴- ترجمه های منتخب
۱۰۴.....	تفاسیر
۱۰۵.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۵.....	۶-۴- ترجمه های منتخب
۱۰۶.....	تفاسیر
۱۰۶.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۷.....	۷-۴- ترجمه های منتخب

۱۰۷.....	تفاسیر
۱۰۸.....	بررسی ترجمه ها
۱۰۸.....	۸-۴- ترجمه های منتخب
۱۰۹.....	تفاسیر
۱۱۰.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۰.....	۹-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۰.....	تفاسیر
۱۱۱.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۱.....	۱۰-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۲.....	تفاسیر
۱۱۳.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۳.....	۱۱-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۴.....	تفاسیر
۱۱۴.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۵.....	۱۲-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۵.....	تفاسیر
۱۱۶.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۶.....	۱۳-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۶.....	تفاسیر
۱۱۷.....	بررسی ترجمه ها
۱۱۸.....	۱۴-۴- ترجمه های منتخب
۱۱۸.....	تفاسیر
۱۱۹.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۰.....	۱۵-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۰.....	تفاسیر
۱۲۱.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۱.....	۱۶-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۲.....	تفاسیر
۱۲۲.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۳.....	۱۷-۴- ترجمه های منتخب

۱۲۳.....	تفاسیر
۱۲۴.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۴.....	۱۸-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۴.....	تفاسیر
۱۲۵.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۵.....	۱۹-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۶.....	تفاسیر
۱۲۶.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۷.....	۲۰-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۷.....	تفاسیر
۱۲۸.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۸.....	۲۱-۴- ترجمه های منتخب
۱۲۸.....	تفاسیر
۱۲۹.....	بررسی ترجمه ها
۱۲۹.....	۲۲-۴- ترجمه های منتخب
۱۳۰.....	تفاسیر
۱۳۰.....	بررسی ترجمه ها
۱۳۲.....	تقدیم ما هو حقه التأخیر
۱۳۳.....	۱-۵- ترجمه های منتخب
۱۳۳.....	تفاسیر
۱۳۳.....	بررسی ترجمه ها
۱۳۴.....	۲-۵- ترجمه های منتخب
۱۳۴.....	تفاسیر
۱۳۴.....	بررسی ترجمه ها
۱۳۵.....	۳-۵- ترجمه های منتخب
۱۳۵.....	تفاسیر
۱۳۶.....	بررسی ترجمه ها
۱۳۶.....	۴-۵- ترجمه های منتخب
۱۳۶.....	تفاسیر
۱۳۷.....	بررسی ترجمه ها

۱۳۸.....	بررسی ضمیر فصل در قرآن کریم
۱۳۸.....	و چگونگی ترجمه آن در ترجمه های فارسی قرآن کریم
۱۳۹.....	ضمیر فصل.....
۱۴۰.....	۱-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۰.....	تفاسیر.....
۱۴۰.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۰.....	۲-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۱.....	تفاسیر.....
۱۴۱.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۱.....	۳-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۲.....	تفاسیر.....
۱۴۲.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۲.....	۴-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۳.....	تفاسیر.....
۱۴۳.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۳.....	۵-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۳.....	تفاسیر.....
۱۴۴.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۴.....	۶-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۴.....	تفاسیر.....
۱۴۵.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۵.....	۷-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۵.....	تفاسیر.....
۱۴۶.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۶.....	۸-۶- ترجمه های منتخب.....
۱۴۶.....	تفاسیر.....
۱۴۶.....	بررسی ترجمه ها.....
۱۴۷.....	نتیجه.....
۱۴۹.....	کتاب نامه.....

مقدمه

قرآن کریم معجزه جاویدان پیامبر اکرم (ص) برای هدایت انسان ها و تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده است. تعالیم این کتاب هدایتگر می تواند در طول زندگی بشر، راهنما و راهگشای او باشد؛ به شرط اینکه انتقال مفاهیم آن به درستی صورت گیرد. خداوند در کتاب خود همواره فصیح ترین و بلیغ ترین کلام را به کار برده است تا منظور خود را بدون هیچ گونه پیچیدگی و با ساده ترین و در عین حال، پر معناترین الفاظ به انسان ها برساند.

از قرون آغازین اسلام تا کنون تفاسیر زیادی به منظور روشن شدن حقایق و معارف قرآنی نگاشته شده است؛ ولی از آن جا که همه شیفتگان کلام الهی با زبان عربی آشنا نیستند تا بتوانند به طور مستقیم از قرآن استفاده کنند، ترجمه های فراوانی هم از قرآن کریم صورت گرفته است. زبان و ادبیات عربی گسترده و وسیع است و برای فرا گرفتن آن باید از علوم چگونگی لغت و صرف و نحو استفاده کرد، هر چند این علوم تنها برای فهم ظاهر عبارات به کار می آیند. ولی چون در زبان عربی دقایق و ظرایف و نکاتی به کار می رود که بدون درک آن ها حقیقت معنا و مفهوم روشن نمی شود؛ لذا برای شناسایی این امور می باید به علوم دیگری چون بلاغت تسلط یافت.

ترجمه ی متون یکی از مؤثرترین عوامل برای انتقال مفاهیم از یک زبان به زبان دیگر به شمار می آید. لذا ضرورت ترجمه ی آیات قرآن - کتاب آسمانی ما مسلمانان - بیش از پیش آشکار می شود.

نقش مترجمان در ارائه بهترین ترجمه از قرآن کریم اهمیتی انکار ناپذیر دارد و هر گونه لغزش و بی توجهی در این امر خسارت های جبران ناپذیری به همراه خواهد داشت. در ابتدا بر سر ترجمه ی قرآن کریم جنجال های فراوانی در گرفت. عده ای ترجمه ی قرآن را جایز و آن را برای فهم کلام الهی ضروری می دانستند. از سوی دیگر، عده ای به مخالفت با ترجمه برخاسته و قرآن را غیر قابل ترجمه می دانستند.

با اینکه در انتقال مفاهیم از یک زبان به زبان دیگر ممکن است کاستی هایی وجود داشته باشد، اما بدون ترجمه نیز نمی توان از مطلبی با زبان دیگر استفاده نمود.

تا کنون قرآن کریم به بیش از یکصد زبان دنیا ترجمه شده است، زیرا با هر قومی باید به زبان خودشان سخن گفت؛ به ویژه اینکه قرآن کتاب آسمانی مسلمانان است و همه ی ملت ها را به اسلام دعوت کرده است و اختصاص به عرب ندارد.

این نکته را نیز باید در نظر داشت که ترجمه ی متون مذهبی، به این دلیل که با عقاید و به نوعی حیات مردم سر و کار دارند، از حساسیت ویژه ای برخوردار است.

ترس از اشتباه در انتقال مفاهیم قرآنی و کم و زیاد شدن معانی در ترجمه ی قرآن کریم باعث شده است که مترجمان قدیمی ترجمه هایی گنگ و تحت اللفظی از قرآن ارائه دهند. این تحقیق به بررسی چند ترجمه ی فارسی از قرآن کریم در مبحث حصر می پردازد و هدف آن، شناسایی کاستی های ترجمه ها در این زمینه است.

مرحله ی اول این تحقیق جستجوی آیاتی از قرآن کریم بود که دارای حصر هستند. بدین منظور از «معجم الادوات و الضمایر فی القرآن الکریم» و «معجم اعراب الفاظ القرآن الکریم» استفاده شده است.

از لحاظ آماری قریب به اتفاق آیات دارای حصر در قرآن کریم در این پایان نامه مورد بررسی قرار گرفته است.

تمام مترجمان در ترجمه ی آیاتی مانند «انما انت منذر» و یا «لا اله الا انت» و موارد مشابه که در آنها حصر در جملات کوتاه بیان شده است، به راه صواب رفته و معادل های دقیقی ارائه کرده اند که این موارد آیات بسیاری را در بر می گیرد.

در مرحله بعد به تفاسیر مراجعه شد و تفسیر آیات دارای حصر مورد بررسی قرار گرفت. برخی از تفاسیر، مانند تفسیر «التحریر و التنویر»، تقریباً در اکثر آیات به حصر موجود در آیات توجه داشته اند؛ اما به طور کلی، دیگر تفاسیر به طور جدی به مبحث حصر نپرداخته و به اشاراتی اندک بسنده کرده اند. تنها در برخی آیات اعتقادی مورد استناد در مباحث کلامی، مانند آیه تطهیر یا آیه ولایت، بیشتر تفاسیر به طور مفصل به مبحث حصر اشاره

کرده اند؛ به عنوان نمونه تفاسیری چون المیزان که دلالت "إنما" بر قصر را می پذیرند در آیه ولایت قائل به قصر تطهیر در اهل بیت می باشند اما برخی تفاسیر مانند بحرالمحیط که افاده "إنما" بر قصر را نمی پذیرند زنان پیامبر را نیز داخل در حکم تطهیر می دانند. در مرحله سوم پژوهش به بررسی ترجمه های منتخب پرداخته شده است. در این مرحله ترجمه آیات دارای قصر بررسی شد و ترجمه هایی که به قصر موجود در آیه توجه نداشتند، مشخص شدند.

در مرحله آخر، به بررسی ترجمه های منتخب و مقایسه بین ترجمه ها پرداخته و در نهایت، ترجمه ها را بر اساس میزان دقت در انتقال مفهوم حصر طبقه بندی کرده ایم.

۱- طرح مسأله و تبیین موضوع

مبحث حصر یکی از مباحث مهم علوم بلاغی است که دانشمندان علم بلاغت در کتاب های خود در مبحث علم معانی به آن پرداخته اند. حصر بر اساس ملاک های مختلف به انواع متفاوتی تقسیم می شود، مثلاً آن را بر اساس مطابقت یا عدم تطابق با واقع و حقیقت، به حصر حقیقی و اضافی تقسیم می کنند.

در کتب بلاغی طرق مختلفی را برای افاده حصر ذکر کرده اند که از آن میان، چهار روش تقریباً مورد اتفاق اهل بلاغت است و در دیگر روش ها اختلافاتی بین اهل فن وجود دارد. این چهار روش عبارتند از: ۱- نفی و استثناء ۲- إنما ۳- عطف به "بل"، "لا" و "لکن" ۴- تقدیم ما حقه التأخیر.

در این تحقیق بر آنیم که روش های حصر در قرآن کریم و چگونگی تأثیر آن بر برخی ترجمه های فارسی قرآن کریم و همچنین نظر برخی مفسران درباره ی روش های حصر را مورد بررسی قرار دهیم.

۲- پیشینه پژوهش

تا جایی که نگارنده در پایگاه های مختلف پایان نامه ها و مقالات قرآنی جستجو کرده است، درباره ی حصر در قرآن کریم تا کنون پژوهش مستقلی صورت نگرفته است. تنها در

جستجوهای اینترنتی درباره‌ی آیاتی که حصر در تفسیر آنها تأثیر چشم‌گیری داشته است، مانند آیات تطهیر و ولایت، مقالاتی نوشته شده است.

تمام کتاب هائی که به علم بلاغت پرداخته اند و درباره علم معانی مطالبی آورده اند به مبحث حصر نیز اشاره کرده اند.

از میان این کتاب‌ها می‌توان کتاب «مختصر المعانی» نوشته‌ی سعد الدین تفتازانی را نام برد. کتاب «علم المعانی» نوشته دکتر عبد العزیز عتیق نیز در فصلی که به حصر اختصاص داده حق مطلب را به خوبی ادا کرده است. «المقاییس البلاغیه» نوشته دکتر حواس بری نیز در فصلی مستقل به بررسی برخی آیات دارای حصر که در تفسیر «التحریر و التنویر» به آنها اشاره شده می‌پردازد. کتاب اسالیب المعانی فی القرآن نیز به طور مفصل به حصر و انواع آن اشاره کرده و با مثال‌های متعدد به تبیین حصر پرداخته است.

۳- پرسش‌ها

- ۱- دیدگاه علمای بلاغت و قرآن‌پژوهان درباره‌ی حصر چیست؟ آیا آن را مفید تخصیص می‌دانند یا تأکید؟
- ۲- طرق حصر از دیدگاه علمای بلاغت و قرآن‌پژوهان چند مورد است؟
- ۳- سیاق در فهم حصر از قرآن چه نقشی دارد؟
- ۴- نقش حصر و تأثیر آن بر ترجمه‌های فارسی قرآن کریم چگونه است؟

۴- فرضیه‌ها

با بررسی‌های اولیه به نظر می‌رسد بیشتر اهل بلاغت حصر را مفید اختصاص می‌دانند و شمار اندکی حصر را فقط مفید تأکید می‌دانند.

اکثریت قریب به اتفاق علما طرق حصر را ۴ روش می‌دانند، ولی از نظر سیوطی طرق حصر ۱۳ روش است. برخی علمای دیگر هم طرق حصر را بین ۴ تا ۱۳ مورد ذکر کرده‌اند.

برخی از علما معتقدند حصر باید به وسیله‌ی یکی از طرق حصر مشهور ذکر شده باشد تا حصر و تخصیص از آن برداشت شود. اما عده‌ای دیگر معتقدند حصر لزوماً نباید به یکی از طرق حصر آورده شود، بلکه از سیاق کلام نیز می‌توان حصر را برداشت کرد. برخی از مترجمان حصر را در ترجمه دارای تاثیر نمی‌دانند و در ترجمه‌های خود آیات دارای حصر را به صورت محصور ترجمه نمی‌کنند، اما برخی دیگر قایل به تاثیر حصر بر ترجمه هستند.

۵- ضرورت پژوهش

فهم قرآن کریم و تفسیر آن از مسایل مهمی است که دین‌پژوهان در طول قرون اسلامی بدان پرداخته‌اند. با وجود اینکه اندیشمندان اسلامی به مباحثی چون صرف و نحو، بلاغت و زیبایی‌های سخن اهتمام ویژه‌ای داشته‌اند، ولی به مقوله‌ی حصر کمتر پرداخته‌اند. از آنجا که حصر در تفسیر و معنای کلام الهی، به ویژه در آیات اعتقادی و کلامی مانند آیه‌ی تطهیر و آیه‌ی ولایت، تأثیر بسزایی دارد، فهم و انتقال درست معنی آن می‌تواند پاسخی قاطع بر مخالفان مضمون این آیات باشد. این پایان‌نامه بر اساس همین احساس ضرورت شکل گرفته است تا به بررسی تأثیرات حصر بر ترجمه‌های فارسی قرآن کریم بپردازد.

این پژوهش در پی اهداف زیر است:

بررسی تأثیر قصر بر برخی از ترجمه‌های فارسی قرآن کریم

آثار قصر بر تفاسیر کلام الهی

شناخت دقیق‌ترین ترجمه‌ی فارسی قرآن از میان ترجمه‌های منتخب به لحاظ رعایت قصر در ترجمه

رتبه‌بندی ترجمه‌های منتخب از نظر میزان دقت در ترجمه‌ی آیات محصور

۶- روش پژوهش

پیش از نگارش این پایان‌نامه ابتدا مطالعاتی روی برخی پایان‌نامه‌هایی با موضوع بررسی ترجمه‌های قرآن صورت گرفت. مرحله بعد، استفاده از کتب بلاغی بود که مباحثی درباره

حصر و اقسام آن را در بر داشتند. مرحله سوم هم به واکاوی و مقایسه‌ی ترجمه‌های منتخب اختصاص یافت.

روش این پژوهش کاربردی است و شیوه‌ی گردآوری مطالب آن با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مطالعه‌ی کتب مختلف علوم قرآنی، تفسیر و بلاغت می‌باشد.

در به سامان رساندن این پژوهش از نرم‌افزارهای قرآنی و سایت‌های اینترنتی نیز استفاده شده است که از آن میان می‌توان به نرم‌افزار «جامع تفاسیر نور» اشاره نمود.

در این پایان‌نامه ابتدا تعریفی از حصر و اقسام آن و بیان نظرات مختلف مفسران و اهل بلاغت بیان شده است. در مرحله دوم نظرات مفسران درباره حصر موجود در آیات مورد بررسی قرار گرفت. مرحله بعد مقایسه میان ترجمه‌های منتخب و انتخاب بهترین ترجمه بر اساس رأی مفسران بود و در نهایت دقیق‌ترین ترجمه از لحاظ انتقال معنی حصر مشخص شده است.

۷- ساختار پژوهش

این پژوهش در سه فصل سامان یافته است.

درفصل اول کلیاتی درباره تعریف حصر، انواع آن و تعداد و روش های بیان آن آورده شده است. در این فصل روش های بیان حصر به طور مفصل با ذکر مثال توضیح داده شده و به بیان اختلاف میان علمای بلاغت درباره تعداد و دلالت شیوه های حصر پرداخته شده است و در نهایت به منظور تطبیق انواع حصر در زبان فارسی و عربی ابیاتی از شعر فارسی به عنوان نمونه ذکر گردیده است.

در فصل دوم این پژوهش به تعریف ترجمه در لغت و اصطلاح پرداخته شده و انواع ترجمه ها با ذکر معایب و محاسن آورده شده است. در پایان این فصل نیز به طور اجمالی به زندگی نامه شش تن از مترجمان قرآن که در این پایان نامه از ترجمه های آنان استفاده شده اشاره شده است.

فصل سوم این پژوهش که شامل بررسی حصص در آیات قرآن کریم و اشارات تفاسیر و همچنین بررسی میان شش ترجمه مختلف از قرآن کریم می باشد بدنه اصلی این پژوهش را تشکیل می دهد.

فصل اول

کلیات